

< Östind. komp. >

(Br) Polit. ekon
sv.

Handel. & tulln.

Acta

ARCKENHOLTZ, J

EN WÄNS SWAR

1734

L. Archenholtz
En Bång

*(Pr) Polit. och
Handels- och
Meta*

[Svange]

Utur **STOCKHOLM,**

Till

Sin Gode Vän

Uti SJÖTJEBORG;

Svarjemte

Auctoren til Hushålds - Rådet
för December Månad, behörigen afwijses,

Angående

**Swenske Ost-Indiske
COMPAGNIET.**

STOCKHOLM,

Tryckt hos Peter Jöransson Nyström, 1734.

Min Herre.

MEd det samma jag förehade at befordre til Tryc-
ket den uti Eder angående Bref mig tilfände Skrift an-
gående Ost-Indiska Handelens Skadelighet i Eng-
land; blef jag af en fislig penna mycket obefogad angre-
pen för det första Bref, som jag Eder tilskref, angående vårt här
irättade Ost-Indiska Compagnie. Jag tänkte i början lem-
na denna lystna Scribenten til sitt eget öde, wälwetande, at Publicum
wore nu bäst i stånd at dömma om begge Parters uppförande, så wäl
som om alt det de förebrackt til deras saks uplysning och förswar:
Men som man förmärkt hos en hof wacker Folck en ytterligare å-
stundan, at så se Auctorens til Hushålds Rådet sidst utkomne Skrift
tilräckeligen wederslagt; så har jag tagit den samma under behörigt öf-
werwägande, och sänder nu här innelyst mit Swar deruppå. I må-
sten ej förundra Eder om J der i blifwen warse några owanliga ex-
pressioner, som J aldrig förr lären hafwa af mig hört. Men nöden
har ingen lag, sedan jag der til blifwit föranlåten af den obesteliga
Skrif-art, som bemelte Scribent betient sig utaf, til at gifwa någon
särj på sin påsliga Sal. Mitt Företal til Auctoren lærer gifwa
Eder derom någon närmare uplysning: dock kan jag icke lemna Eder o-
bemålt, at kielswa Hufwud-saken förordssakat här i Staden temmelig
upmärksamhet. Nyssenheten är här stor hos alt Folck, at blifwa un-
derättad om denna konstiga Handels egentliga bestaffenhet. Jag tager
sådant up för et godt teckn hos vår Nation, som således börjar wisa
åhoga at inhämta kundskap om saker som röra hela Rikets wäl- eller ofärd.
Men det kommer mig ännu fremmande före, at enkom några Personer
söka wisa deruti sin besynnerliga myndighet, at de wilja tilwälla sig ett
anskyt omdömmen om wise Saker, dem de dock icke kunna nefa höra til
ändras, så wäl som til deras urskiljande. Jag förblifwer &c. &c.

* *
*

* *
*

* *
*

Sil-

Tilskrift til det så kallade Hushålds-Rådet.

Stem hade wål trodt, at sedan I förleden Junii och följande Månader sielf gifwit anledning til åtskillige inkast emot den här införde Ost-Indiske Handelens Fadelighet, samt wid samma tilfälle, så wål som sedermera, utmanat Eder Råfåre, at gifwa wid handen de twiwelelmål, som ännu

kunde återstå, at wisa huru missfördelactig berörde Handel, på den fot, som den nu idkas, är för Riket i gemen, och större delen af dess Inbyggare, I då, wid den förra Skriftens utgifwande i Trycket, under namn af En Wåns Bref til sin goda Wån, Kulle, i ställe, för at med bestiedlighet och goda skickl förlägga de wigtiga omständigheter, som bewisa wederspelet af det I wilken inbilla andra, uti Edert swar lemna så uppenbare prof af Eder ilwilja och såkunnighet uti det ämne, som I åtagit Eder at förfäcta och förswara. I låten wål förmärcka wid slutet af Eder sidsta Skrift, som förden I et defensivt krig, såsom den, som först wore utan skäl angripen. Men det synes, som glömden I straxt bort, hward I någre weckor tilförene med stort orda:prål frambragt i liuset. Den som läser Företalet af Eder Novembris Månads Föster, lærer utan swårighet sinna, hwarpå dess innehåld egentligen syftar. Med så ord tilförijandes, det då ännu otruckyte Brevfvet war Eder et törn i ögat, och Eder ketslighet kunde ei lemna dess Auctor oansfäctad; men just detta Edert obetäncksamma opfdrande war en af de förnämsta ordsaker, at merbemelte Bref blef almänneiligen kundgjordt. När nu detta war skiedt, upwäcktes hos Eder nytt bekymmer, som wardt ju längre ju större, efter I försporden at Brevfvet wann bifall hos förnuftigt solet. Hward war då öfrigt för Eder tilgädrandes, emedan all Eder wåltalighet,

het, til at wiisa inbillia Eder Läsare en elak saks godhet war redant til anda. Inga beweckande skäl woro mera för handen, och Eder penna hade då redan skrifwit sig slump. Bästa rådet trodden I då wara, at gripa saken an på den orätta sidan. Detta war at skrifwa owerit, när förnuft och beskedlighet et wille mer räcka til. Jag, med många andra Läsare bekänna fritt, at I deruti wist et tåmmeligit mästernycke. Men också deruti atwiken I aldeles ifrån Eder egen tillsäijelse, som I utlofwade för några weckor sedan: Til Eder blygd wil jag låna de ord, dem I sielf hafwer lånt utaf någon klok Man uti Eder Novemb. Månads Skrift. I säjen der i Föreläsalet: "At stickande och Kirslige pennor måge spara alt arbete, ty wi anse dem långt nedanför oss med föractt och meddömkan: de förtjena heller intet större wärde: Förnuftigt folk dömer efter skäl, och de ena seldtigare kunna äjwen lånt nog hos sig sluta, at den som tager sin tillsijett til ohöfslighet och oqwadins ord, måste sielf mistro sin sak eller sitt begrep, och i fruchtan för sin motståndares förnufts styrka (förlåten mig Herr Scribent, här bruka I ordet af förnufts styrka, fast I uti Eder Decemb. Månad ei wiljen mera kännas derwid)" "giöma sig uti desse eländige Fästnings wäret, der kan en förnuftig man också wäl lemna honom, åtminstone skal jag aldrig bestorma den fienden, som kropper bakom sådana murar, om det än anstode en wälmönt Auclor, (som det dock aldrig gibr.)"

Om I sielf kunde begripa, hwad dessa orden innebära, så hade den I icke giordt twärt emot det, som I sielf anfördt: det går så gementligen med dem, som låna Moraliska tanckar utaf andra Auclorer, när ingen dygd och ärbarhet sijn sig i hiertat, så kunna de wäl predika för andra, men wiisa uti wäret, at de icke sielfwe äro rörde deraf. I torden kanstie mena, at I warit mera höfslig i Era Skrift, än Eder inbillada rättmätiga sak det hade fördradt, Ja: Jag swär ei före, at I icke ären nog dummi der til. Imidlertid kan jag säja och alla beskedelige Läsare med mig, at I giordt emot Ehr mycket bättre, om I aldrig satt handen på papperet.

Tro ock frött, at I ingalunda der med giordt Eder Patroner någon nyttig tjenst, tvärt om, den blir igenom oansändigt skrifvande ju längre ju mer förderfwad. Om I hafte någon eftertancka, så hadn I icke bordt blanda der i saker, som aldrig hösra dit. I borden ju besinna, at när man skrifwer om Ost-Indiska Compagniets Handel här i Sverige, är ingen frågan om Person, som skrifwer derom, utan hwad han skrifwer, eljest förlores wäsendet, om man snappar efter skuggan. Hwad gior des då Eder behof, at först angripa en förståndig och wälstrådd Man? Eder oförsiactighet är ju der i, så mycket lastwärdigare, ju mera orsak I sielf hafwen gifwit *Publico*, at tadla på Eder egit opptörande. Eller hwad tyckes Eder min Herr *Scriptent*, om någon sade om Eder Person, at I kantsie, woren stickeligare at wara Hushålleriska hos påsligt godt Husbondefolk, än at, efter Eder inbillning, föreskrifwa androm någre Hushålds-Råd? Item: At I ifrån sielfwa barndomen haft tillfälle at öfwa Eder uti Skieppare-Ronsten, än uti någre sådana Handels-Principier. Item: At I, i anledning af Eder Bokhållerie-wettenskap flere gånger lemnat prof af erfarenhet uti *Assignations*-wäsendet. Wille nu någon komma fram med desse och dylike *personaliteter*, så wore ei underligt om det skulle förtryta Eder, churu detta som föregifwes, eljest kunde hafwa sin goda richtighet. Dömmen nu då utaf Eder sielf, huru alt sådant måste lika andra, hållt när de blifwa oförskilt angripna: så som I det giordt i anseende til *Auctoren* af det oftanående Brevet. I kunnen därför med skäl intet annat förwänta, än at I borden nu måtas med samma mått, som I hafwen måttit androm. Det är at Eder grofwa skrif-art med lika grofhet borde bemötas, men I lären säfångt wänta på en så wanartig pen-na. Ty som jag har återopat mig *Publicum* til Domare uti sielfwa saken, hwarför skulle jag ock icke lemna det samma frihet, at döma om sätter huru saken blifwit anbragt? Jag giör mig så mycket mer försäkrad om des benägna omdöme, til min för-mohn, som man också tyckes naturligt wis hafwa ordsak at

twisla om Eder sats godhet, efter som hon behöfwer öfvert och obestredlighet, at så något anseende med. Sanningen betarfwar ju ensaldiga ord och förnuftig utläggning, och således inga håstiga sinnens rörelser, än mindre oanständigt snack och och Joniske uttelsler.

Denne Reglan tyckes mig Eder hafwa bordt så mycket håldre taga i acht, som hela Staden wet hwem I ären, och på huru grundt ställe Eder hemliga wisshet ligger förbodd. Wore det icke allom bekant, så hadn I kunnat inbilla de Ensaldiga, at I lärdt någre Handels Reglor af egen erfarenhet och i främmande land. Men nu wet hwar Man, at alle Eder konst-grep finnas längsedan bestresna i en eller annan fremmande Bol, hwaraf I dock aldrig giordt några försök, huruvida de låta sig *practicera*: dertil med hafwen I aldrig stuckit näsan utom Sveriges gränstör, och knapt wägar en resa utöfwer Uplandes Landamäre, fast I än mycket praten om England och Holland, med flere ännu aflägsnare Stater. Hwad *Ost-Indie-Handlare* inbillen I då, at man skal förwänta af Eder? eller menen I, at ei behöfwes mera til at wara en förständig Köpman, än at allenast förskaffa Eder några *idealiska Concepter*? Nei Herr *Scribent*, I bedragen Eder storliga! och til at wara så mycket mehr öfwertrygad om Eder wilfarelse, så kasten allenast ögonen på wårt lidra Fädernesland, som rätt nu wil förqwasas under bördan af stora förslag och *Projecter*, hwaraf en dehl wäl upgå i wärdet såsom röken: men de öfrige kunna hafwa helt andra påföljder.

En annan orsak, som hade bordt giöra Eder warsammare i Edert skrifwande, är denne, at I icke weten med hwem I hafwen at giöra. I hafwen hårtils tagit skuggan för en inbillad Kropp, och hafwen som en tapper *Don Quirades* saktadt emot wädderqwarnen, i mening at segra öfwer obändiga Resar, dem I, uti en medömklans wärdig sākunnoghet, trodt wara all nyttig Handels föröddare. Jag är likwäl långt ifrån detta slags folcket: och om I mig kändnen, så borden I wara öfwertrygad, at

at jag menar med mitt Fädernesland mycket uprichtigare än J och Eder Likar. Är det icke allment hos Eder wedertagit, at J med Edra okolade Förlag wiljen strakt och med wäld tränga igenom, om det ock skulle kosta många tusende Familiers ofskydiga undergång. J borde likwäl heldre besinna, at Naturen är en hatare af alla stora språng. Seen til, huru han sinänin-gom och utan buller tillwäxer i sin gröda, och aldrig såg man än ett trä knoppas, blomstras och bära frucht i samma stund. Men öfwer denna Lärn lären J åter betyga Eder wanliga os-tolighet; ty man känner Eder wäl, at J wiljen wara af det Förlag, som inbillen Eder, at Riket måste nödwändigt under-gå, om man icke frågar Eder til råds, innan något wigtigt fö-retages och slutes. J anledning här utaf, synes ock Edart för-nämsta gödre-måhl wara, at löpa omkring utur et Hus i et an-nat, såsom en glad bodbärare om wigtiga tidningar, och at le-ta ihop några nya Handels-satser. På detta sättet förmenen J wäl hafwa fullgjordt Edart Embete, samt i alla måtto fullkommat Eder samwetes plikt.

Jag beder mycket om ursäckt, at jag så länge upphållit Pu-blicum med denna Edar Carellers bestrifning. Jag har trodt min skyldighet kräfja, at gödra den samma allmänt bekant, es medan man ei lär kunna förwänta så mycken uprichtighet af Eder self. Detta wore ock nu nog i stället för swar på Edar December Månads Hushålds-Råd, aldensund nästan icke en enda sats, af dem J anfören, angående Ost-Indiska Compa-gniet och dess Handel, förekommer deruti, som icke til alla sina delar redan finnes uptagne och wederböriligen förlagde uti ofta bemelte Wäns Bref til sin goda Wän uti Götzeborg, så wäl som uti den nyligen utkomne Skriften under titul af SENTIMENTS öfwer den här i Riket i gång bragte Ost-Indiske Handelen. Såsom ock uti näst omtalte Gode Wäns Swar til sin Wän i Stockholm: hwarutinnan jemwäl wederslägges det under Eder upsicht för några Månader sedan utgifne, så kallade Engelske Betänskande.

Men

Men som I alt sådant oackadt, torden vara dierf nog at siunga öfwer seger i Eder gillen, i fall man aldeles intet röde wid det, som I nyligast anfördt, åtminstone at I kunnen taga derutaf anledning at inbilla andra, som hade Eder förklaringar något at betyda, så har man tagit sig den mödau före, och läst igenom bemelte Eder Skrift, samt letat derutur de förnämsta stycken, som skulle synas förtiena någon upmärksamhet, hwarwid man ock giordt såhände korta anmärkningar och påminnelser.

* *

*

* *

*

* *

*

Sedan Herr Scribenten fulländat sit Företal med många ogwärdins ord och oanständiga utlätelser, förebrår han *Aukoren* til Brevet p. 5. hans mer än wanliga ofunnighet och ringakundskap uti den *Chinesiska* Handelen, dermed at han sagt, det *Chineserne* taga allenast rent och sinachtigt silfwer i betalning för deras Währor ic. Der han dock hade bordt weta, at jernwål det *Svenska* Skieppet hade några tusende stycken *Alle-Tyger* inne, som der för såldes.

Ja, min Herr Scribent, I måsten ock weta, at man hade sig alt sådant wäl bekant, men Eder bör ock icke vara ofunnigt, at *denominatio sepiissime fit a potiori*, eller man plägar nämna saken deraf, som den måst gällr före; warandes en ofelbar sanning, at idet sinachtiga silfret i stänger och myntade pengar, som årligen sändes til *Indianerne*, öfwerfrider å twida wägnar wärdet af de andra *Europeiska* Währor, som skieppas dit til de Länders Inwånare, hwilka ock dermed til en ganska ringa del förskes, utan tages de måsta Kläden och andra Währor til de uti *Indien* etablerade *Europiske Factoriens* förnödenheter: så at dock silfret är och blifwer den förnämsta Währan, hwarmed den *Chinesiske* Handelen kan bestå och drifwas. Herr Scribenten gör ock ingalunda sin *Ost-Indiske Compagnie*-sak dermed bättre, när han säger, at wårt *Svenska*

Skiepp

Stiepp hade några tusende *Alle-Tyger* med sig. En hward har det gagnat wårt Rike, efter som icke et stycke war der i bland utaf wåra *Fabriquer*. Således förråden I self skadelig-heten af denna Handel; ty hward I sätken nedanföre: At wi med tiden kunna Stieppa ut *Alle-Tyger* til *China*, om och wåre skulle blifwa något litet dyrare; Så weten I ju, at *Compagniet* redan förklarar sig skrifteligen och påstått, at om de skola dit tagas, böra de wara sanningode och för lika skil-ligt pris, som man kan få dem i andra Europeiske Länder. Och just på denna obilliga omständigheten är det, som Brevwet yrkar. I kunnen då wäl täncka, at wåre *Manufacturer* få länge wänta på afslutning igenom wår sköna och kosteliga *Ost-Indiske Handel*, såsom I fallen den samma pag. 20.

Likwäl, til at bewisa den nytta, som I förmenen, at Ri-ket öwadersäjeligen måste hafwa af denne Handel, biu- den I til at anföra en ordentelig *Syllogismus*, pag. 6. som es-ter *Edre termer* sålunda lyder: *Chinesiske Handelen* är nyt- tig för hwar och en, som kan förse andra Länder med *Chinesiske Wahror*: nu har *Sverige* också kunnat giöra det, sedan 5 å 6 tunnor *Gulds* wärde för utstieppade *Wahror* influtit. *Ergo*. Men Herr *Scribent*, hwar är be- wiset til *Eder* slutsats? om det skal tagas af den någre Måna-der bort åt segrade wäxel-coursen här ifrån på *England* och andre orter, så är det et säkert prof, at penningar gått utur lan- det, men ingalunda influtit, som I willen påstå: och om man och ponerar, at så många tunnor *Gulds Chinesiske wah-ror* blifwit utstieppade; Så frågas: om det war för *Svensk* eller fremmande Räkning? *item*: om någon enda penning der-före influtit? *item*: om samma penningar, med alla de öfriga, som strapas ihop här i Riket för de q warblefna och här för-sälda *Chinesiska Wahror*, icke ännas åter på et eller flere *Ost-Indiske Stiepp* til at hämta och så mycket mera tårande saker på

på halsen? Här af blifwer då den riktige, men för Riket besdröfwelige följd: Att dess redbaraste *effeeter*, som kunna räknas för *Contante* penningar, sopas åhr ifrån åhr utur landet: och om än någre enskylte Personer rickta sig dermed, så blifwa dock penningarna alltid innom *Compagnie-Interessenternes* händer allena, som utan uppehåld fläppa *Capitalet* och winsten ut, och låta komma nytt kram i ställe, utan at desse penningar befrämja eller röra någon annan Handels-Gren i Riket, wære sig til Landets *Cultur* eller wære Bergslagers upkomst.

Swarsföre man ock med säkerhet kan säga: at så mycket *Compagniet* tilltager i styrcka, så mycket aftager Riket i dess krafter. Kunnen I nu begripa Min Herr *Scribent*, huru litet Eder *Syllogismus* håller prof, och huru skadelig denne Handel är på den fot, som den samme nu wil drifwas. Ty då allenast kan han kallas nyttig och fördelactig, när han icke allenast drager fremmande penningar in i Landet, utan ock at wi behålla, som en ren winst åtminstone så mycket af de warorne, som betarswas til en wiß instränckt *consumtion* i Riket. Eljest swarar *Compagniet* ingalunda emot den nådiga *Assiækt*, som *Öfwerheten* haft wid *Octroyens* förslånande, och hwilken, som enkannerligen utur dess 4. §. noggsamt skönjes, bår syfta på Rikets förmohn och dess *Manufacturers* upkomst, såsom hwarsom *Requieren*ne försäkrat, och alltså aldrig kunna neka, at icke denne omständigheten bår wara, *conditio sine qua non*.

Det är ei så löjeligt, som *Scribenten* menar p. 7. at wänja Folket ifrån slögder och idoghet: Ty efter I säjen, at här behöfs Guld til Landets *Cultur*, *Fabriquer* och *Sukerier*; så bår ock icke tagas sådana mått, som strida deremot. Huru mycket befrämjes nu något dera af de här anförde stycken igenom den *Ost-Indiske* Handelen? aldrig et enda; men wil hindras det ena och det andra, såsom den goda

da Wäns Bref altsådan intygar. Låt oss såka rent ut så som saken är. Väre måsta Förelags-makare finna ei, eller åtminstone borde ei finna så god räkning med de saker, som företagas här i Riket, och under så många ågon; icke eller hafwa de hopp om, at blifwa så bräd-rike, som igenom den Ost-Indiska Handelen, derföre måste den samina *prefereras* för alla andra goda inrättningar.

I förlusten Eder hierteligen öfwer denna saken: p. 8. *Ne* för än wi singo Silkes-Tyger *directe* ut *China*, så hwar drade de intet arbetet och idogheten: men nu allt för mycket. Det är likväl så och ordsaken är denne: at medan wi så *Chinesiske* och andre fremmande Tyger annorladdes i stån; ware sig utur andra eller tredje handen, så äro desse Tyger redan dyrare. De betala utom dess en anseentlig tull, som kommer *Publicum* til goda, derföre kunna wära *Manufacturer* hålla med dem köp: således besträmas arbete och idoghet, som nu måste stadna, om *Compagnie*-Handelen får rusa så fram, som den har begynt. Efter Eder egen uträkning p. 18. 20. hafwa *Interessenterne* dragit dubbelt *Capital* tilbakas. Men jag wil sätta winsten allenast til 60 *pro Cent*, när de nu betala så godt som ingen tull, så kan hwar Man täncka, at dem aldrig kan felas på affättning, om och deras Tyger än wore en gång så låtte. Huru wiljen I då, at någon annan skal hålla med Eder köp, och huru skola *Manufacturerne* kunna här bestå? lusten måste ju förgå för alla *Manufactorister*, arbetet stadna och *Manufacturen* ödeläggas. Jag wil dock gifwa Eder et förslag, at förekomma denna olycka: Öfvertalen *Interessentskapet* at betala tull i proportion til winsten med alla de andra Handlande; så lärer Jambanarens idoghet så mycket mera tiltaga. Men då wore til besparandes, at det intet blef några *Compagnie* utaf; alldenstund efter Eder liknelse p. 8. om den otroke Bonden och dess

Åkers upbrukande, I gierna lemuen åt de fremmande 50 å 60 pro Cent, om året, och nöjen Eder för de Inhemiske med 3 å 4 pro Cent. Detta skal nu utan twiswel utwisa proportionen af wårt Capital i Compagniet emot de fremmandes, som de der skola behålla på en wiß tid. Men Herr Scribent säjjen mig, huru lång tid menen I de skola behöfwa til at utmångla Riket på dess penningar och effecter? För min dehl är jag wiß på, at man ei behöfwer bida til dome-dagen, utan säger äfwen som i Brevwet: Alt om Ost-Indiske Compagniet blir på den fot, som det nu är, så låra wi wara penninge-lösa inom 12 åhrs tid.

Häremot hielper alltså intet Eder p. 9. så kallade richtige Grund=Reglor af Commercen. I handlen utur Boken, och inbilden Eder wara en stor Köpman, så snart I bragt Eder Hushålds-Råd på papperet. Edöfelig handlare! som, för det han yttradt sig i sina Skrifter, at man bör tilse, at man får hem Rudematerier til Manufacturers drifwande, wil komma andra at tro, at Chinesiskt fram befrämjar våra Fabriquer. Ja, ja, Herr Scribent, jag förstår ock hwad I menen der med: at Chinesiske Handelen skulle bidraga til wåre Manufacturers affättning. I peken på det wackra tilbod, som Compagniets Interessenter lätt nyligen gifra, at wilja gifwa åt wåra Silkes=Manufactorister, 4. 6. 8 til 10000 Daler Silksmynt wid hwart och ett Ost-Indiskt Slipeys hemkomst, och dertföre taga utaf dem en wiß quantité af deras tillwärdningar. Detta lyser wackert i ögonen: Men så twiflas ännu, om bemelte anbud skiedt utaf kärlek til wåre Manufacturers uphielpande, eller til at kasta Manufactoriserne under Compagniets lydno, och at gifwa för deras wahror hwad Compagniet behagar til at sedan efter godtycke sätta priset på alla Silkes-wahror i Riket? Utminstone tyckes sådant tilbod förtienna eftertänka, om ett så nytt genom Konungens och

Rikens Ständers Råd här inrättadt *Compagnie*, wille så bitida wisa sin myndighet. Det borde ju håldre besinna, at som så store förkätter af *Publici* penningar (hwartil nästan hela Riket *contribuerar*) sticka uti våra anlagda *Manufaktur*; så kunna ock desse icke anses, såsom blotta *private* Personers wärck och anläggningar.

Man kan så ondt utaf, at höra p. 11. så mycket prat af en Yagling, som talar om England, Holland och deras *Maximer*, utan at han wet med säkerhet säga, om samma Sol och Måne skiner der, som här i Sverige. Herr *Scribent*, om I wännen huru tilståndet der är, så skullen I anmars tala om *Matwahornes* dyrhet, och om I kunden begripa den *proportion* af penninge=*roulance*, som är i London framför Stockholm, så skullen I snart finna, at här är dyrare at lefwa än i Hufvudstaden i England. Men om desse saker kunnem I föga annat döma, än den blinde om färgen: och hwad I talen om, at *providera* *Stiepp* med *matwahor* här ifrån, så har *Brefwet* redan wist, at det ei förtienar namn af *profit* för Riket, hälst som man redan haft exempel, at *Compagniet* welat hafwa ett helt fahrtyg lastat med *Wän* tullfritt i *Götheborg*, under förewänning, at det wore til *Compagniets* *provision*. Öfwer denna sanning beder jag likwäl Herr *Scribenten* at intet förarga sig, såsom I det giordt när I talat om *Fides Publica* och allmänna *Crediten*. På det förra hafwen I redan fått fullkomligt swar, och behöfwes nu åter allenast at uprepa, det senares rubbning, så wore til önskandes, at det senaste profder at intet ännu wore uti så friskt minne. Det har ingen nöd, at den allmänna *Crediten* skal lida mehn, om *Öst-Indiska Compagniet* sätles innom sine rätta gränhor. Det är juist detta medlet, som skal befordre den samma, så framt man

man eljest tcke vill, at det allmenna bästa skal aldeles blifwa å sido satt.

Sticknens då tcke min lilla Herr Scribent, at man warit så dristig, och på så mångahanda sätt wisat Eder favorit-handels Stadlighet för Riket! I gifwen nu åter nytt tillsälsle dertill, förmedelsi Eder sällsamma sats, som p. 12. sålunda lyder: Så länge en aln *Europæiskt* tyg kan föras hit in och försäljas, så hafwa Rikes *Fabriqueerne* intet det ringaste fog at klaga öfwer *Chinesiska* Handelen. Wacker Handels-Regel! Skada at I ei fören *Direction* öfwer hela *Commercen*! nog blefwo våre *Manufacturer* då wäl upmuntrade. An hwad skulle I tycka om denne satsen, at så många alnar här försäljes af de hittomne *Ost-Indiske* Tyger, så mycket förhindras våre ege Tygers afsättning, men intet om här säljes andre *Europæiske* Tyger, emedan för dessa främmande Tyger betalas här Tull och andre dyre umgälder, hwarigenom våre *Manufacturer* kunna hålla med dem tiöp: Men med de *Ost-Indiske* Tyger, kan ingendera hålla tiöp, efter som de betala så tillsäskandes alskingen Tull, och kunna således kladda ut både *Europæiske* och våre egne tillwärfningar. Proften blir dock för *Interessenterne* ganska stor, och för de fremmande *Interessenter* så mycket anseentigare, ju större *Capitaler* de hafwa i *Compagniet*. På detta sättet blifwer *Ost-Indiske* Handelen en tredubbel förlust för Riket. 1. Förlorar *Cronan* sin tillräckeliga Tull. 2. Ödeläggas våre *Manufacturer*, och 3. missar Riket sine *contante* penningar och redbara se effecter. Huru kunnen I nu då säija p. 11. At I wiist med *Ståhl* och alla människors *witnessbörder*, som hafwa kundskap uti Handel, at den *Ost-Indiske* Handels-Handelen är för Riket högst gagnelig? I låren utan twiwel mena, at et starkt bewis til denne Handels förmöghn ligger deruti förhold, när I nedanförre berättien wid Eder sats

På menings *calculation*, at om Sverige lättit komma de på
Auctionen i Göteborg försälde *Chinesiske* Tyger från *Frank-*
rike eller *Holland*, hade de då kostadt åtminstone 50 *pro Cent*
 mera än de nu kostade. Men hvad grof sakkunnighet wissén
 I icke uti denna Eder utfago? Om I allenast bewistat en
Auction utom *Lands*, hoppas jag at I ei hadn råadt en så
 besynnerlig och mer än gemen okunnighet. Weten alt-
 så, at wåre Handlande kunna äfwen så wäl köpa *Ost-Ind-*
iske Wäpnr på *Auctionerne* i *Holland*, *Danmark*, *Eng-*
land och *Frankrike*, som *Holländare* och andre fremmande på
 wår *Auction* i Göteborg. Hwar blir nu winsten af Eder
 mer än 50 *pro Cent*? Ja; jag säger ännu mer, at om en
Svensk Ködman får frihet at föra *Syden*-tyger hit in tull-
 fritt ifrån de orterne; så lärer han kunna sälja ätstilliga per-
 sedlar för äfwen så godt köp, som på *Auction* i Göteborg.
 Ordsaken är denna: at som deruti såhes på en gång 5, 6 och
 flere *Ost-Indiske* Skiepps-ladningar tillika, så är man oftast
 glad at blifwa af med Wäpnr för lindrigare priss, än i Gö-
 theborg. Hwaraf då ses, at Riket kan umbära utan skada
 hela wår *Ost-Indiske* Handel, ochstadt hvad man dermed
 prunckat. Ty när wåre Handlande köpa up *Ost-Indiske*
 wäpnr på de främmande *Auctioner*, kunna de hafwa gods-
 set af samma första hand, där som här.

På lika swag grund betor hvad I sedermera anfören,
 angående de många inkomne *Europeiske* Sidentyger u-
 tan ifrån för 295000 *Daler Smits* wärde, sedan Göteborgs-
 borgske *Auctionen*. Ty allt detta besyrer ingalunda Eder
 sats, emedan om man och medgifwer, at Eder Räkning är rich-
 tig, och at så många Sidentyger inkommit; så hafwen I lik-
 wäl icke bewist, och til äfwen tyrs kunnen I ei eller bewisa,
 at et enda stycke deraf blifwit försäldt, utan är mera trol-
 lit, at de ligga ännu i *Magazinerne* oförsälda, icke utan de
 Hand-

Handlandes stora Skada, som dock likafullt måste betala dryg Tull och Contribution, när wåre osynlige Ost-Indianer betala intet dera för deras ringa Handtering. Seen I nu min digra Herr *Scribent*, huru illa I hafwen lärdt det Handtwärck, som I ei bliwens at så högt sträppa med inför den ärbara werlden.

Ja: såken I derpå p. 12. *Compagniet* har förklarar sig för Wederbörande, at aldrig wilja införa så många Silkes=Tyger, som nu har skedd. Denna förklaringen låter wara kommen, som Senapen efter Måltiden. Men låt oss wara, at de ei införa hädan efter så många Silkes=Tyger, så hafwa de dock förbehållit sig införslen af någre utaf de bästa Sorter, och derigenom kunna wåra *Manufacturer* taga nästan lika stort mehn och ruineras. Man kan ju då utaf hetfig Feber allena, utan at man behöfwer 10 andre sjukdomar tillika.

Men nu komma wi til en annan behl, som angår *Compagniets* skidna Nippe-Handel, hwilken I p. 13. förnedren ända til 3000 Daler Smt. Då I uphöjden wintren af hela denna Handel för Riket p. 20. öfwer 430000 Daler, det ena är äfwen så löseligt, som det andra. Ty efter den såkra kundskap man hafwer, så haden I med trygghet kunnat lagt til den förra *Summan* et stort 0, och sedan fördubbla henne fyra och fyra gånger, utan fruchtan at hafwa tagit för mycket til. Jag är wiss på, at I äfwen så litet sedt Tull = *Specialerna* på de, med Ost-Indiska Skieppet inkomne *Nipper*, som på den öfriga Skieps = Laddningen. Men deremot wet man så tämmelig när, hwar i den orwanlige rike *Pacatillen* egentligen bestådt. Det är och icke så obekant, at uti et enda Hus hår i Staden, blifwit *Nipper* och dylikt försäldt för mer än 20000 Riksd. I hafwen då med flit låtit illa underrätta Edet om denna saken, och haden I gjordt fast bättre emot Edet och

och *Compagniet*, at I icke ens tillådt, det någre *Nipper* komma hit in; ty nu kan den enfaldigaste fråga Eder bägge, om det icke är uraffart, at utan tillstånd och frihet låta emot allmänt förbud någre *Nipper* komma hit? Tro mig, detta hugget på Eder är starkare, än I i början hafwen kunnat trodt. Och hwad den öfriga *minuter*ingen i *Städerna* widkommer, så är den befolkningen ingalunda utspridd af hat til *Compagniet*. Hwad uppenbarligen skedd på *Drebro* *Marknad* och här i *Staden* samt återstades, kan ei dragas uti *twifvelsmåhl*. Man har ju med förundran sedt, huru förnämt *Folck* wetat handtera *Alnen* med sådan behändighet, som hade de warit wande derwid ifrån ungdoms åhren; fråga man ännu närmare efter utaf de förnämsta af *Compagniet*, tör hända de torde kunna gifwa Eder någon bättre uplysning i saken.

De *Paralogismer* som I anförer p. 15 & 16. hafwa så stark blänning af en oredig *Logica* och ostädad *Slat-Konst*, at jag remitterar Herr *Scribenten* å nyh til den *Goda Wännens* *Bref*. Men hwad I sägen, som wiste *Auctoren* dera til alsintet, huru *Ost-Indiska* *Handelen* är inrättadt i *Holland*, *England*, *Danmark* &c. Swarföre I och förwisen honom til *Edra* widtberömda *Hushålds-Råd*, til at säkert lära der något nyttigt, ja och at låta tolka några tryckte *Holländska* *Listor* på *Svenska*, med flere wackra insällen, som *Eder* *Skrist* är uttrykt med. Allt sådant säger jag, kunde man tåla, om det icke wore skam, at *Göfar* sku löpa med skägg. Til at då öfwertaga *Eder* *dumdris*ighet i anseende til *Eder* första sats, hwaruti I wiljen inbilla *Folck*, som hade *Compagniet* i *Holland* frihet at införa allahanda *Wahrer* och *Manufaktur*er från *China* och *Indien*, hwilket efter *Eder* utsago skulle ske utan någon tullskläggande, (ty detta är förnämsta puncten) så måste jag be-
 C
 ropa

ropa intåg på alla *Auctorer*, som skrifvit om det Holländiske Ost-Indiske Compagniet, och ibland dem wår Herr *Assessor Salmon* i dess Holländska Stats- och *Commerce-Regel* T. I. p. 397. så wål som *Janicon* i sin *Etat Hollande* T. I p. 313 & 314. såsom och *Savary* i dess *Dictionnaire de Commerce* T. I. p. 1381. in 4:to, hwilka alle intaga, at Holländiske Ost-Indiske Compagniet betalar åhrligen i Tull och Licent 16000 Holländska Gyllden til *Ammiralitetet*. Men detta är ringa til och tändes emot de store *Summor*, som Compagniet betalar til *Herrens General Staterne* wid hwar *Ostroys* förnyande, hafwandes Compagniet erlagt 1648 Sextonhundrade Tusende Holländska Gyllden, som gird mer än 17 tunnor Guld, och 1693 betaltes ännu mera. Ja; åhr 1727 betalte Compagniet 9 millioner för deras *Ostroys* förnyande: den Tull oberäknad, som erlågges för de utgående Ost-Indiske *Wahrer*; och utöfwer alt detta, har Compagniet bisprungit *Republiquen* med många millioner uti påkommande *Krigstider*. Heter nu detta Min Herr *Scribent*, at Ost-Indiske Compagniet i Holland, har frihet at låta komma *Wahrer* och *Manufacturer* från *China* och *Indien* utan tull och pålagor?

Angående de *Franske*, Ost- och *West-Indiske Compagnierne*, så lemnas wål i det förras *Ostroy* af åhr 1664. och i det sednares af åhr 1717. frihet åt *Interessenterne*, at emot halfwa tullens erläggande låta inkomma ett litet wist *quantum* af de *Länders Wahrer*. (*) Men uti 1720 åhrs förnyande *Ostroy*, *Art. 9.* förbiudes aldeles alla *Siden-Engers* försäljning i *Riket*. (**) Deremot fick *Franske Chinesiske Compagniet* åhr 1698. tillstånd at låta komma *Etoffer* i *Francrike* (som dock är mycket folckrikt) allenast för 150000 *livres*, som gird något mehr än 80000 *Daler Smt.* wid första resan. (***) Men den andra resan blef alla *Engers* införande platt af förbudne, hafwandes man sedt i *Francrike* ofta resor en stor myc-

(*) Se *Savary* T. I. p. 1339. 1364. (**) idem p. 1368. (***) id. p. 1352.

myckenhet *Chinesiske* *Wahror* på offentliga platser upbrännas, när de hafwa underlåtit sig at hämta sådana *Wahror* in i Landet ic. ic.

Engelske Ost - Indiske Compagniet (*) betalar hwar gång för *Wahrorne*, om de ei sändas utom lands; och de måsta *Indiske Wahrorers* bruk och bärande äro der aldeles förbudne. De få allenast (**) taga med sig hwar resa 50000 *Pund Sterling* fremmande penningar, änsånt *Compagniet* sänder dit åtskilliga *Skiepp* hwart år. Men så bdr ock *Compagniet* hämta tillbaka så mycket *Guld* och *Silfwer-Materia*, som det hwar gång låtit dit föra ic. ic.

Swad tyckes nu *Herr Scribeuten* om desse och flere *Privilegier* af denne *Sorten*, som de fremmande *Indiske Compagnier* hafwa? eller blir nu icke *Bref-Auctorens* *Sats* tillräcklig, när han säger: At intet *Compagnie* i hela werlden har nyttiat en så oinskränkt frihet, som vårt *Swenska Ost-Indiska Compagnie* sig wil tillwälla. Eder ringa kundskap är nu således fördrädd, och jag kunde ännu mera anföra om den inra beskaffenheten af dessa fremmande *Compagnier*, som gemenligen wilja gindra sig lösa ifrån de band, som håller jemwigten i det *Borgerliga* wäsendet. Men desse saker sliga wida öfwer Edert begrep.

Jag skynbar mig då till Eder artiga *Calculation*, som jag saken med lika sanning bestå, och öfwertryga alla onödiga menniskior om den *Ost-Indiska Handelens* ogemena förmåner och förtrefseliga nytta. Zugängen låter rätt wacker, och *Texten* är på Ehet sätt icke illa walder. Jag tillstår jag ären en *Mästare* i *Räkens-Konsten*. I *Skrifwen* p. 18. seqq. X för V. och *Stassen* Riket en winst öfwer fyra tunnor *Guld*, fast det ei hade haft en enda penning i hela *Handelen*. Men det har ingen nöd, *Endre Penninge-Summor* stå allenast på papperet. De frem-

E²

(*) idem pag. 1399.

(**) id. p. 1388.

man

mande äro flökare, än at de wille betala det Swenska För-
 klådet med fyra tunnor guld. Nei, wi måste först wänta flä-
 ra Skiepp ifrån Indien. Folcket är uti vår tid ei mer så
 gisfult, at de skulle betala med reda penningar, när de kun-
 na slippa med ziffer på papperet. Tro då intet min Herr
Scribent, at förnuftigt Folk öfwertygas af det I nu i så
 måtto anfördt. I hafwen redan gjort två *Calculationer*
 öfwer det hemkomna Skieppet, och *Brefwets Auctor* alle-
 nast en enda: de stå nu alla tre för *Publici ögon*, som är
 bäst i stånd, at döma om det, som är sant och sannolikaft.
 Och utan flämt, Edre uträkningar finna ännu hos mig ringa
 bifall. Edra *åberopade underättelser* äro ganska ofullkomli-
 ga, och Edra *Suppositioner* böra antagas för *Tros- Articular*
 om de eljest skola hålla stånd. Stackars jag, som har ännu så
 många *Scrupler*, jag wil allenast anförä några enda derutaf.
 Säjfen mig då, huru weten I, at hela insatte *Capitalet* i första
 Skieppet war *netto* 450000 Daler S:mt. och *Wahrornas* wär-
 de på *Auction* i *Gidscheborg* just dubbelt så mycket, samt de
 utskieppade *Wahror* två tridie-delar af *sidstnemde Summa*,
 och den gwarblefne hälften af denne *Summa*? Jo, I haf-
 wen sedt *Tull-Specialerne*? det är wäl. Men kunna de hiel-
 pa Eder mer än högst at weta de utskieppade *Wahror*.

Än om man säger den lilla *recognition* är ju snart be-
 talad, den betalar sig wäl om man behåller och säller godset i
 landet: ännu mer; hwarest finnas de *Specialer*, som skola wi-
 sa huru mycket *Öst Indiskt* gods kommit in i landet. Dem
 twiflar jag, at I någonsin sedt eller säen se: och imedertid
 behöfdes ei hela Skiepps-laddningen komma på *Auction*,
 bewis dertill är den rika *Pacattillen*.

Island Rikets *winst*, som I p. 19. upfören, gläder mig
 mycket *Summan* 100000 Daler S:mt för *Bodhyror*. Jag
 tänke

tänckte wäl, at Göttheborg skulle få någon oförmodelig wälsignelse efter den ledne skada af sidska wädelden. Men så ser jag ock, at hela Staden blifwit förwänd i en Bod, til at kunna begripa uti sig en Skieps-ladning af 200 Låster.

Edre satser om hälften blifwit upklöpte och om hälften blifwit ursände ic. wisja mycket betyda; ty det kommer säkerligen mycket an på ett eller två Om: och i den meningen kan man säga: om *Eder calculation p. 21.* wore ren, så wore den försattad af en åhrlig Mian, som kunde winna tro hos annat åhrligt folk: men nu är den underkastad många stora twifwelsmåhl. Ja; I kunnen det bewisa, slijen I *Herr Scribent*, at 300000 Dal. Silf:mits wärde stadnat i Landet? Ja; jag tror det ock, men det finnes många flere, som wore i stånd at bewisa, det 3 gånger så mycket uti bara wahrer blifwit gwar uti Riket. Det som snarast kan bewisas är lifswäl, at Cronan förloradt en anseelig Tull, ty om man säger, *p. 20.* at 200000 Skålpund *The* blifwit här försälde, så saknas en förlust öfwer Åttahundrade Tusende Dal. Kop:mt i Tull och umgälder, och så är det i *proportion* til större eller mindre *Summa* för *Sjidentyaer*, *Porcellaine* och andre saker. Men desse obegripelige *Privilegier* skola utan twifwel bestås, til at dermed *p. 20.* insäcka främmande *Capitalister* i Landet. ic. Det skal så wara min *Herr Scribent*, och det är icke den första gången jag nu fick hört. För 4 åhr sedan streks redan statett, om de 5 millioner som straxt skulle inflöta och sitta i *Banquen* til Landets *cultur* och *Bergsbrukens* besordran: men de skola härnäst komma. De finnas redan på papperet, skadad intet imedlertid, at Rikets penningar sopas utur Landet. De som detta icke tro, måtte allenast fråga efter ordsaken: hwarföre wäreln blifwit så högt stegrad uppå London, och ännu märcker man ingen ändring deruti.

Jag hade nu tänkt stadna härwid, men som Herr Scribenten kommit at röra om ett richtigare Fundament til en Calculation, så wil jag ock litet uppehålla mig derwid. I säjjen p. 22. at det pris bör sättas på wahrorne, som de kosta i China, men intet som de gälla här. Det som betalas i China, är det Capitalet som går ur Landet. Men denne Regel är allenast då richtig, när hela det insatte Capitalet hörer Swenske til; ty eljest, när Capitalet hörer fremmande til, kosta Wahrorne Riket så mycket, som de gälla på Auction, och ännu mera, när de fremmande få lof at minuterä dem här. Nu kunnen I sielf intet neka, at största delen af Capitalet hörer fremmande til, altså faller ock största profiten dem i händer. Hwad för öfrigt Edert omtalte calculations Fundament widkommer, så wil jag göra derwid följande Annärkning: at det samma kan tiena då, när man wil formera sig et begrep om en rätt Handels-Balance. Ty då säger man: at det pris bör sättas på de i Riket inkommande Wahror, som de gälla på orten hwadan de komma ifrån fritt om bord. Hwad de der kosta är det Capitalet, som går ur Landet, jemte det som kan betalas för assurance. Der emot säger man i anseende til utgående Waror: At hwad de kosta här fritt om bord, det är det Capital som Riket winner wid Wahrans utskieppande här ifrån. Tro mig Herr Scribent, om denne grunden toges i acht, så behöfde man ei ifråmas så mycket för busen.

Imedlertid måste det komma en förnuftig menniska sålsamt före, när de som wilja wara stora Handels-lus, lik som med sit söka en heder för Riket deruti, at man gör det samma åhrligen (skyldigt til en så anseelig Under-Balance i Handelen, at om deras utgåa befunne sig riktig, skulle innom någre fåå åhr snart ingen menniska mer äga en spik uti wäggen: För min ringa dehl håller jag så före: at på lika sätt som en privat Per-
jon

son gierna söder dölja de ställen, hwaruti han finner hos sig största svagheten; så böre wi ock söka at förhölja vår *foible*, om den wore så stor uti Rikets Handel, som man wil föregifwa. *Raison* är denna: At som en Riddmans *Credit* ofkast beror på et godt namn och ryckte af *activitet* och ährlighet; så tyckes wi ock hafwa större skähl, at låta våra grannar förstå, det wi snarare hafwa en anseentlig *Disver*. än *Under-Balance* i Handelen. Detta skulle ju ofelbart Rassa Riket mera *Credit* och anseende. Men det synes som stråfwade man intet der efter, emedan man trodt sig hafwa funnit en bättre genväg, at komma til sit ända-mähl, som är at sträma folket med en grufwelig *Under-Balance*; ty man tror, at det håller dem bäst i tygeln, och om man födräfwat detta stora spöket, torde alt för många icke wilja vara så lärachtige. Ni, låt då så vara Min Herr *Scribent*, jag wil lemna Eder wid den tron, om I ären af samma mening som de andre. Imidlertid tror jag, at det just är uppå denna osäkra grund, hwarpå alla våra nya inrättningar och *projecter* förnämlikast äro bygde; giörandes mig försäkrad, at om man kunde utsträcka på detta stället, så skulle ei vara swårt at igenkänna deras fotspår, som förtära offret. (*)

Sluteligen hembar jag på *Bref: Auctorens* wagnar mycket tacktjelsje för det *I p. 23.* unnen honom god belöning utaf Utlåningar; då han haft at påminna wid en Handel, som andre lära finna, äfwen som han, ganska skadelig för Riket och för de här inrättade *Manufacturer*. Eder om talte bestryllning är likwäl nu ei mera ny; ty så snart en ärlig Man har aldrig så litet at säga emot Förslagsmakare och grillfängerie, som Riket redan fått nog betala, måste han vara dum eller ock bestucken. Man har dock redan sedt mera än ett prof af våre *Mun-Patrioter*, och jag twiflar icke

(*) Se *Histor. om Bel i Babel.*

icke, at det gode Ost-Indiske The' lærer smaka Eder wäl, häst
 I nu kunnen dricka det utur sin Porcellaine, och icke meer
 utur Hekar, på godt Sidsmans wis. Jag önskar då, at
 det måtte bekomma Eder wäl, tillika med andra vackra sa-
 ker, som Edert nelagde arbete kan förtiena. Skyll icke mig,
 om I gifwit mig anledning til någre hastige utlätelser, som
 Eder wanartiga Skrift tryckt utur min penna. Det wore
 wäl, om I der igenom blefwen framdeles länckt til me-
 ra foglighet. Som repet blir, så lærer och
 genludet swara.

Errata.

Pag. 1. lin. 8. läs Parternas. Pag. 6. lin. 5. läs håniska
 Ibid. lin. 30. läs Qvixodes. Pag. 8. lin. 14. läs sinhaltigt

Finnes til köps hos Boktryckaren Herr B. G. Schneider, såsom och uti Hat-
 stofferaren Herr O. Wallmans Bod wid Riddarhus-Örget och Mad. Melin
 Bod wid Stor-Örget à 6 öre Silfimt Exempl.

